

Serhij Adamowycz

(Przykarpacki Narodowy Uniwersytet im. Wasyla Stefanyka
w Iwano-Frankiwsku)

Współczesne sąsiedztwo Ukrainy z Polską i Rosją na tle ideologii oraz działalności ukraińskich nacjonalistów

Odrodzenie narodowe oraz rozpad komunistycznego systemu radzieckiego na Ukrainie w końcu lat 80. i na początku lat 90. XX w. spowodowały pojawienie się wielu ukraińskich partii politycznych. Ich działalność sprzyjała osiągnięciu przez kraj realnej suwerenności, a także stworzeniu demokratycznego, obywatelskiego społeczeństwa.

Badania, dotyczące działalności ukraińskich partii politycznych w okresie od końca lat 80. XX w. do początków XXI stulecia, zapoczątkowane zostały w pracach A. Białousa, O. Bojki, B. Woła, O. Harania, S. Heleja, A. Kamińskiego, W. Łytwyna, O. Majbrody, J. Małyka, S. Teleszuna, O. Sznaowskiej.

Szczególną pozycję w procesie budowania państwa oraz w konsolidacji narodu zajmowały ukraińskie partie o nachyleniu nacjonalistycznym. Niniejszy artykuł stawia sobie za cel przeprowadzenie analizy stanowiska Ogólnoukraińskiego Zjednoczenia (dalej: OZ) „Swoboda” wobec problemu rosyjskich neoimperialistycznych zapędów w stosunku do wewnętrznych spraw Ukrainy, a także przeanalizowanie poglądów wspomnianej wyżej partii, odnoszących się do trudnych kwestii wspólnej polsko-ukraińskiej historii.

Pierwsze kroki, których następstwem było utworzenie OZ „Swobody”, powiązane są z działalnością obywatelskiej kombatanckiej orga-

nizacji „Warta Ruchu”, która organizowała mityngi we Lwowie na przełomie lat 80. i 90. XX w. 29 września 1991 r. we Lwowie odbyły się zebrania grupy inicjatywnej, a 13 października tegoż r. miał miejsce zjazd założycielski, na którym ogłoszono powstanie Socjal-Narodowej Partii Ukrainy (dalej: SNPU). Przewodniczącym SNPU wybrano Jarosława Andruszkiwa¹.

Za swój cel SNPU uznała rozbudowę niepodległego, zjednoczonego państwa ukraińskiego na zasadach narodowej i społecznej sprawiedliwości². Już od czasu stworzenia partia „opiekowała się” procesami państwowotwórczymi, dążyła także do obrony narodowych interesów Ukrainy podczas międzynarodowych negocjacji z Federacją Rosyjską. I tak, po podpisaniu przez Leonida Krawczuka i Borysa Jelcyna umów o podziale Floty Czarnomorskiej we wrześniu 1993 r., SNPU uczestniczyła w organizacji Nadzwyczajnego Komitetu na rzecz Rattunku Państwa i Narodu, brała także udział w akcjach protestacyjnych na ulicach Kijowa³.

16 października 1995 r. Ministerstwo Sprawiedliwości Ukrainy zarejestrowało Socjal-Narodową Partię Ukrainy. W deklaracjach programowych zaznaczono, że za jeden z podstawowych swoich celów partia uważa *umożliwić Ukraińcowi patrzeć na świat ukraińskimi oczami, przywrócić mu narodowy charakter*. Jednocześnie partia zmieniła swoje hasło z „Niezależna Ukraina” na „Wielka Ukraina”, motywując to tym, iż Ukraina – dzięki swojemu położeniu geopolitycznemu w centrum Euroazji – *może istnieć tylko jako państwo potężne, jako kraj jedynie niezależny nie będzie istnieć wcale*⁴. Co oczywiste i zrozumiałe, używanie takiego hasła nie mogło sprzyjać nawiązaniu dobrosąsiedzkich stosunków z Polską i Federacją Rosyjską.

Rosyjską mniejszość na Ukrainie zniechęcał do przedsięwzięcia procesów konsolidacyjnych jeszcze jeden punkt programu SNPU, w którym stwierdzano, iż partia *uważa państwo rosyjskie za przyczynę wszystkich nieszczęść na Ukrainie*. Jednocześnie zapewniano wszystkim obywateli Ukrainy, że ich wolności *nie będą ograniczane*

¹ Vseukraïns'ke ob'èdnannâ „Svoboda”, http://www.svoboda.org.ua/pro_partiyu/istoriya/, [pobrane: 12 V 2014].

² R. Zelik, *Īstoriâ SNPU – VO „Svoboda”*, [w:] *Osnovi nacjonalizmu*, Īvano-Frankivs'k 2008, s. 57.

³ *Ibidem*.

⁴ *Programa Sociâl-nacjonal'noi partii Ukraïni*, [w:] *Osnovi nacjonalizmu. Kurs I*, Īvano-Frankivs'k 2008, s. 89–90.

w związku z ich poglądami czy działalnością, pod warunkiem że te nie będą ukierunkowane na niszczenie państwa ukraińskiego⁵.

14 lutego 2004 r. odbył się IX zjazd, podczas którego uchwalono zmianę nazwy partii; od tej pory jest to Ogólnoukraińskie Zjednoczenie „Swoboda”. Na przewodniczącego zaś wybrano Oleha Tiahnyboka. OZ „Swoboda” aktywnie uczestniczyła w Pomarańczowej Rewolucji w 2004 r., odznaczyła się zwłaszcza w budowie miasteczka namiotowego, w przygotowaniu i utrzymywaniu funkcjonowania „Domu Ukraińskiego”, w okupowaniu budynków prezydenckiej administracji oraz Rady Ministrów Ukrainy itd.⁶.

W 2006 r. OZ „Swoboda” wystartowała, jako samodzielna partia, w wyborach parlamentarnych i samorządowych. Jako swój program wyborczy organizacja przyjęła *Program Ochrony Ukraińców*, zaś hasłem kampanii stał się slogan *Jesteśmy w swoim, danym przez Boga, państwie*. Partia jednak nie pokonała wyborczego progu do Werchownej Rady, uzyskała natomiast mandaty radnych w lokalnych samorządach.

W związku z działalnością ekstremistycznych, prorossyjskich organizacji na Krymie latem 2006 r., a także w kontekście funkcjonowania *antyuukraińskiej, ukierunkowanej na ruiny suwerenności oraz jedności terytorialnej Ukrainy* Werchownej Rady Autonomicznej Republiki Krymu, OZ „Swoboda” określiła swoje stanowisko dotyczące ustroju państwowego. W oświadczeniu z dnia 11 czerwca 2006 r. partia zadeklarowała, iż popiera pomysł likwidacji autonomii Krymu i stworzenie tam obwodu krymskiego. Krok taki miał *odebrać cudzoziemskim okupantom możliwość prowadzenia kampanii wizerunkowej zgodnie ze scenariuszem, opacowanym na Kremlu*⁷.

Kampanię wyborczą z r. 2007 partia przeprowadziła pod hasłem „Swoboda” – jedyna siła Ukraińców! Jednakże i tym razem organizacja ta nie zdołała przekroczyć progu wyborczego, aczkolwiek – w porównaniu z rokiem 2006 – partia osiągnęła ponad dwa razy lepszy rezultat. Najbardziej charakterystycznym przejawem kampanii z 2007 r. stały się wielotysięczne Marsze Ochrony Ukraińców, które odbyły się w Kijowie, Charkowskie, Lwowie i innych miastach⁸.

Niestabilność polityczna państwa, która nie znikła nawet po utworzeniu demokratycznej koalicji parlamentarnej w grudniu 2007

⁵ *Ibidem*, s. 88, 91.

⁶ R. Zelik, *op. cit.*, s. 69.

⁷ VO „Swoboda” *sturbowano situacîeu v Krimu*, http://www.tiahnybok.info/dokumenty_zayava/dokument000469.html, [pobrane: 23 IX 2014].

⁸ *Vseukraïns'ke ob'jednannâ „Swoboda”...*, *op. cit.*

r., doprowadziła do aktywizacji separatystycznych, prorosyjskich sił. W związku z tym 27 czerwca 2008 r. uczestnicy XIX zjazdu Ogólnoukraińskiego Zjednoczenia „Swoboda” zwrócili się do Przewodniczącego Werchownej Rady z żądaniem likwidacji autonomicznego statusu Krymu, utworzenia obwodu krymskiego oraz skasowania specjalnego statusu miasta Sewastopol.

W momencie rozpoczęcia wojny rosyjsko-gruzińskiej, w sierpniu 2008 r., OZ „Swoboda” wysłała depesze do Przewodniczącego Werchownej Rady Ukrainy – Arsenija Jaceniuka – oraz do przewodniczących demokratycznych, koalicyjnych, parlamentarnych frakcji, w których domagano się wniesienia do porządku obrad oraz poddania pod nadzwyczajne głosowanie wniosku o zorganizowanie i przeprowadzenie ogólnoukraińskiego referendum w sprawie przetworzenia Autonomicznej Republiki Krym w jeden z obwodów i w sprawie likwidacji specjalnego statusu miasta Sewastopol.

W wypadku odmowy wniesienia do porządku obrad tego wniosku lub też w razie negatywnego wyniku głosowania, „Swoboda” zobowiązała się zorganizować akcję zbierania podpisów wśród obywateli pod żądaniem przeprowadzenia ogólnoukraińskiego referendum⁹.

24 maja 2009 r. odbył się XX Zjazd Ogólnoukraińskiego Zjednoczenia „Swoboda”, podczas którego uchwalono zmiany treści *Programu Ochrony Ukraińców* oraz zatwierdzono projekt Narodowej Konstytucji, opracowany przez członków partii pod kierownictwem profesora O. Szewczenki. Uczestnicy zjazdu przedstawili również lidera partii, Oleha Tiahnyboka, jako kandydata w wyborach na Prezydenta Ukrainy¹⁰.

Po wyborze Wiktora Janukowycza na Prezydenta Ukrainy w 2010 r. dało się zauważyć, w narodowo-kulturowej polityce państwa, zwrot na korzyść mniejszości narodowych, w kwestii zaś stosunków między-narodowych nasiliła się skala współpracy z Federacją Rosyjską. Aby zapobiec antyukraińskim krokom, podejmowanym przez prezydenta Janukowycza, członkowie „Swobody” już w marcu 2010 r. ogłosili kampanię mobilizacyjną pod hasłem *Stawaj w szeregi narodowej opozycji*. Kampania przewidywała zjednoczenie Ukraińców w jedną siłę, której celem miała być ochrona ich samych, a także obrona interesów narodowych¹¹.

⁹ UNIAN, *Autonomiâ Krimu – zagroza nacjonal'noj bezpeçi Ukraïni*, [na:] http://www.tiahnybok.info/diynlist_podia/dokument_004670.html, [pobrane: 20 X 2014].

¹⁰ *Vseukraïns'ke ob'jednannâ „Svoboda”...*, *op. cit.*

¹¹ *Stavaj do lav nacjonal'noj opoziciji*, „Swoboda”, berezen'2010, s. 1, 4.

W wyborach samorządowych, które odbyły się 30 października 2010 r., „Swoboda” zdobyła mandaty w ośmiu radach obwodowych. Natomiast w trzech obwodach przedstawiciele tej partii zostali przewodniczącymi tychże rad¹². Dzięki temu w zachodnich obwodach Ukrainy pojawiła się możliwość wprowadzania w życie nacjonalistycznego punktu widzenia.

Co więcej, w wyborach parlamentarnych z 2010 r. „Swoboda” uzyskała 10,44% głosów wyborców w skali całego kraju; w dwunastu zaś okręgach wyborczych odniosła zwycięstwo¹³.

Należy zaznaczyć, że w projekcie Konstytucji, opracowanym przez członków „Swobody” podkreślono, iż państwo *jest zobowiązane doprowadzić do masowego powrotu na Ukrainę etnicznych Ukraińców, którzy mieszkają i pracują za granicą*¹⁴. Natomiast – zgodnie z cytowanym projektem – mniejszości narodowe mają prawo jedynie do *stworzenia i utrzymywania działalności organizacji kulturalnych, towarzyst, szkół niedzielnych, których zadaniem ma być nauczanie języka ojczystego*. Jawnie dyskryminacyjnym i niemożliwym do realizacji jest również punkt projektu Konstytucji, który przewiduje istnienie proporcji pomiędzy liczbą Ukraińców a odsetkiem przedstawicieli mniejszości narodowych, którzy *zdobywają wiedzę w szkołach średnich, specjalnych oraz wyższych, pracują w organach władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej wszystkich stopni, pełnią służbę w Siłach Zbrojnych Ukrainy oraz pracują w organach ochrony porządku prawnego, w sferze oświatowej i kulturowej, służbie zdrowia, prowadzą swój biznes, są właścicielami zakładów wytwórczych*¹⁵.

Natomiast zgodnie z postanowieniami *Programu Ochrony Ukraińców* (z uwzględnieniem zmian wniesionych 24 grudnia 2011 r.) członkowie „Swobody” zaproponowali zrealizowanie całego szeregu przedsięwzięć, odnoszących się do Rosji, których celem miałyby być umocnienie jedności państwa i zniwelowanie roli organizacji separatystycznych. W związku z tym sugerują oni rozpocząć działalność, zmierzającą do integracji Ukrainy ze strukturami europejskimi: *[należy] oczyścić władzę oraz struktury siłowe z agentyrosyjskiej; uniemożliwić Rosji finansowa-*

¹² VO „Svoboda”: novì gorizonti, <http://www.svoboda.org.ua/dopysy/dopysy/02-0324/>, [pobrane: 20 X 2014].

¹³ Informacje o szczegółowych wynikach głosowania z 2010 r. w skali całego kraju można znaleźć na stronie: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/wp300?PT001F01=900>, [pobrane: 11 V 2014].

¹⁴ *Konstituciâ Ukraïni. Proekt Vseukraïns'kogo ob'ëdnannâ „Svoboda”, 2009, s. 4.*

¹⁵ *Ibidem*, s. 4, 7.

*nie organizacji wywrotowych; przeprowadzić delimitację i demarkację granic; ugasić ogniska separatyzmu; neutralizować wszelkie pretensje do terytorium Ukrainy; zabezpieczyć ewakuację rosyjskich wojskowych baz z terytorium Ukrainy; niezwłocznie dokonać reformy oraz rozbudowy wszystkich rodzajów Sił Zbrojnych. Ukraina miałaby również wycofać swoje uczestnictwo ze wszystkich ponadpaństwowych organizacji, stworzonych z inicjatywy Federacji Rosyjskiej*¹⁶.

Osobny rozdział programu partyjnego poświęcony jest problemowi Krymu oraz Sewastopolowi. W omawianym programie postuluje się przeprowadzenie ogólnoukraińskiego referendum w sprawie zmian statusu Krymu, uczynienia z Półwyspu obwodu, a także skasowania specjalnego statusu miasta Sewastopola. Miastu temu działacze „Swobody” proponowali nadać status wolnego portu i zasugerowali zastosowanie ulg podatkowych, na obszarze południowego i zachodniego wybrzeża Krymu, dla działalności kurortowo-rekreacyjnej.

Za punkt swojej działalności OZ „Swoboda” uznała także walkę o niedoprowadzenie do prolongowania umów, dotyczących przebywania rosyjskiej Floty Czarnomorskiej na terytorium Ukrainy oraz o wycofanie rosyjskich pododdziałów z terenu kraju do 2017 r. Członkowie partii Tiahnyboka domagali się również wzmocnienia kontroli działalności rosyjskich żołnierzy na Krymie oraz wystawienia rachunku za przebywanie rosyjskiej Floty Czarnomorskiej na wynajętym od Ukrainy terytorium¹⁷.

Natomiast ideologia „Swobody” dotycząca stosunków Ukrainy z Polską zdeterminowana była poprzez ogłoszony strategiczny kurs państwa – *europijski ukrainocentryzm, zgodnie z którym Ukrainie pragnie stać się nie tylko geograficznym, ale także geopolitycznym centrum Europy*. Partia przewiduje ukierunkować wysiłki polityki zagranicznej na zawiązanie ścisłej, politycznej i gospodarczej, przyjaźni z naturalnymi sojusznikami, wśród których znajduje się również Polska¹⁸.

Jednakże wartości europejskie, które nakazują tolerancję i zabraniają ingerowania w życie prywatne człowieka, są dla OZ „Swobody” nie do przyjęcia. Większość działaczy omawianej partii nie chce zrozumieć, że – zakrojona na szeroką skalę – desowietyzacja oraz przeprowadzenie kardynalnych zmian w kraju, nie może odbyć się bez przyjęcia wartości europejskich, europejskich standardów, intuicji

¹⁶ *Programa VO „Swoboda”. Programa zahistu ukraïnciv*, http://www.svoboda.org.ua/pro_partiyu/prohrama/, [pobrane: 26 IX 2014].

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*.

itd.¹⁹. W związku z tym, wspieranie przez Polskę wszelkich tendencji eurointegracyjnych na Ukrainie nie spotyka się z konieczną, dobrą oceną ze strony OZ „Swoboda”.

Prócz tego jednym z punktów zapalnych w stosunkach pomiędzy Polską a OZ „Swoboda” w dalszym ciągu pozostaje problem oceny działalności OUN-UPA z lat 40. i 50. XX stulecia. W tej kwestii „Swoboda” konsekwentnie domaga się uznania partyzantów UPA za bohaterów walk o niezależność. W *Programie Ochrony Ukraińców* partia wyraźnie zaznacza, że należy uznać walkę, jaką do końca lat 50. prowadziły Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów (OUN) oraz Ukraińska Armia Powstańcza (UPA), za walkę narodowo-wyzwoleńczą narodu ukraińskiego. Uznać żołnierzy UPA oraz partyzantów OUN-u za uczestników walki narodowo-wyzwoleńczej za Niepodległość Ukrainy²⁰.

Od 2005 r. corocznie 14 października OZ „Swoboda” oraz Kijowskie Krajowe Bractwo OUN-UPA organizują Marsz UPA w Kijowie, który staje się znaczącym wydarzeniem politycznym. Jednocześnie, wykorzystując problem tematyki UPA, partia „Swoboda” pragnie zawłaszczyć dla siebie całkowite prawo posługiwania się prawdą historyczną dla celów politycznych. Bez dwóch zdań nie pomaga to zapoznaniu się społeczeństwa z prawdą historyczną.

Szczególnym wydarzeniem w 2003 r. stała się akcja „Wołyń pamięta”, którą zorganizowała organizacja partyjna obwodowołyńskiego. Akcja miała na celu obronę historycznej prawy narodu ukraińskiego przed fałszowaniem przez polskich szowinistów wydarzeń z 1943 r. na Wołyniu²¹.

W listopadzie 2005 r. O. Tiahnybok zaproponował, aby konsul Rzeczypospolitej Polskiej został ogłoszony jako *persona non grata*. Zgodnie z uzasadnieniem Tiahnyboka, podczas odsłonięcia pomnika w Hucie Pieńniackiej, w rejonie brodzkim obwodu lwowskiego, konsul poniżył narodową godność Ukraińców i zrzucił na nich odpowiedzialność za zamordowanie pokojowo nastawionych mieszkańców²².

Po wejściu OZ „Swoboda” do ukraińskiego parlamentu jej retoryka wobec Polski stała się nieco bardziej umiarkowana. W dniach 25–26 marca 2013 r. w Warszawie odbyło się posiedzenie Zgromadzenia Międzyparlamentarnego, w którym wzięli udział przedstawiciele Wer-

¹⁹ *Strah visoti*, „Ukraińskij tyżden”, 26 kvitnâ 2013, s. 18–19.

²⁰ *Programa VO „Swoboda”. Programa zahistu ukraińciv...*, *op. cit.*

²¹ *Vseukraińske ob'jednannâ „Swoboda”...*, *op. cit.*

²² *Pro оголошennâ personou non-grata konsula Respubliki Pol'ša*, <http://www.svoboda.org.ua/dokumenty/inshi/002340/>, [pobrane: 25 VII 2014].

chownej Rady Ukrainy, Sejmu Republiki Litewskiej oraz Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, podczas którego rozmawiano o działalności, zadaniach i celach Zgromadzenia, dotyczących stosunków Ukrainy z Unią Europejską. Podczas wspomnianego posiedzenia Zastępca Przewodniczącego OZ „Swoboda”, i jednocześnie Zastępca Przewodniczącego Komitetu Wechownej Rady do spraw Eurointegracji, Ołeh Pańkewycz stwierdził, iż Polska i Litwa mają doświadczenie w oczyszczaniu struktur władzy z konsekwencji totalitarnej przeszłości. Korzystanie z tego doświadczenia będzie bardzo korzystne dla Ukrainy, gdzie proces ten do tej pory nie miał miejsca²³.

Jednakże, 11 kwietnia 2013 r., w polskim sejmie zarejestrowano projekt rezolucji o uznaniu OUN i UPA za organizacje zbrodnicze, które dopuściły się aktów ludobójstwa na ludności polskiej w latach 1939–1947²⁴. Jak zaznaczył Andrzej Szeptycki – polski naukowiec z Instytutu Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego – taki krok niektórych polskich polityków zakazuje Ukraincom prawa do posiadania swojej historii, co więcej – Ukraina przez to w dalszym ciągu nie będzie mogła pozbyć się statusu postsowieckiej kolonii i przekształcić się w ważne państwo regionu Europy Środkowej²⁵.

Jako odpowiedź na wspomnianą wyżej rezolucję, rady obwodowe zachodnich obwodów Ukrainy, z inicjatywy działaczy „Swobody”, przyjęły uchwały-protesty sprzeciwiające się osądzeniu OUN-UPA przez niektórych polskich parlamentarzystów²⁶. *De facto*, wydarzenia związane z rezolucją spowodowały spadek zaufania działaczy „Swobody” do polskiej strony.

Posel z ramienia OZ „Swoboda”, O. Pańkewycz, 29 kwietnia 2013 r. wygłosił przemówienie, w którym stwierdził, iż ukraińskie władze powinny, na poziomie krajowym, uczcić pamięć Akcji „Wisła”. Według niego, państwo ukraińskie powinno zadbać o finansowanie tematycznych filmów i programów oraz popularno-naukowych prac, napisanych w języku ukraińskim i w językach obcych, przeznaczonych dla Ukrainy, Polski i innych krajów. Kijów – według słów Pańkewycza – powinien także zwrócić się do Warszawy z żądaniem osądzenia Akcji „Wisła”. Poli-

²³ O. Pańkevič, *Dlâ Ukraïni korisnij dosvid Pol'si ta Litvi z podolannâ naslîdkiv totalitarizmu*, <http://www.svoboda.org.ua/diyalnist/novyny/037774/>, [pobrane: 16 IX 2014].

²⁴ S. Grabovs'kij, *Či zaspivâe pol'skij Sejm golosom KGB/FCB*, „Ukraïns'kij tižden”, 26 kvitnâ – 16 travnâ 2003 r., s. 62.

²⁵ *Ibidem*, s. 64.

²⁶ V. Popovič, *Zagostrennâ ukraïns'ko-pol'skih stosunkiv graê na ruku geopolitičnim interesam Moskvi*, <http://www.ivano-frankivsk.svoboda.org.ua/diyalnist/novyny/038787/>, [pobrane: 27 IX 2014].

tyk ten zaznaczył również, że – dla dobrosąsiedzkich polsko-ukraińskich stosunków – ważnym jest, aby polska władza wykazała się politycznym rozsądkiem i uznała Akcję „Wisła” za zbrodnię²⁷.

W tym miejscu jednak należy podkreślić, że to Polska jako pierwsza uznała niepodległość Ukrainy. Stwierdzenie *nie może istnieć niezależna Polska bez niezależnej Ukrainy* stało się hasłem polskiej polityki zagranicznej. Natomiast, mimo wielu przeciwności, mające różny rozmiar międzypaństwowe stosunki pomiędzy tymi oboma państwami układały się bardzo dobrze, a nawet – zgodnie ze słowami A. Paczkowskiego – serdecznie²⁸.

Naukowcy z obu państw brali udział w cyklu naukowych konferencji w celu wspólnego omówienia problemów z przeszłości, które dzieliły narody. W pierwszej kolejności wygłaszano oficjalne mowy, w których wyrażano szacunek dla pamięci o wydarzeniach, które miały miejsce podczas II wojny światowej. Ze strony ukraińskiej patronat naukowy nad wspomnianym cyklem objął Wołyński Narodowy Uniwersytet imienia Łesi Ukrainki, stronę polską reprezentował natomiast Wojskowy Instytut Historyczny, będący instytucją państwową. W sumie, do listopada 2001 r., odbyło się dziesięć konferencji, wliczając w to wstępne seminarium, podczas którego uzgodniono konkretne kierunki prac.

Niestety, można powiedzieć, że cykl konferencji tak naprawdę nie odegrał przełomowej roli we wzajemnych stosunkach obu narodów, jednakże przyniósł nowe doświadczenia *w sprawie prawdy i pojednania*²⁹.

20 czerwca 2013 r. izba wyższa polskiego parlamentu (Senat) przyjęła uchwałę, zgodnie z którą wydarzenia na Wołyniu z 1943 r. zostały określone jako *czystka etniczna nosząca znamiona ludobójstwa*.

Według polskich senatorów, takie określenie wydarzeń na Wołyniu można uzasadnić tym, iż miały one zorganizowany, masowy charakter i cechowały się okrucieństwem. W uchwale zatytułowanej *W 70 rocznicę Zbrodni Wołyńskiej* mowa jest o tym, iż 9 lutego 1943 r. od napadu zagonów UPA na wołyńską wieś Parośl Pierwsza *Rozpoczęta została brutalna akcja fizycznej eliminacji Polaków, prowadzona przez*

²⁷ O. Pan'kevič, *Pol'sha povinna viznati akciū "Viśla" etnocidom ukraiñiv*, <http://www.svoboda.org.ua/diyalnist/novyny/038724>, [pobrane: 20 VIII 2014].

²⁸ A. Pačkovs'kij, *Pol'sha j Ukraïna. Važki pitannâ, skladni vidpovidì*, [w:] *Ëvropa ta ï bolisni minuvšini*, Kiiŭ 2009, s. 147.

²⁹ *Ibidem*, s. 148, 153.

*banderowską frakcję Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i Ukraińską Powstańczą Armię*³⁰.

W odpowiedzi na uchwałę polskiego Senatu, rady obwodowe zachodnich regionów Ukrainy, z inicjatywy działaczy OZ „Swoboda”, przyjęły uchwałę o antyukraińskiej działalności polskich parlamentarzystów. W uchwale tej wezwano społeczeństwo ukraińskie, aby oceniło antypaństwowe wydarzenia, które współcześnie mają miejsce za granicami kraju, oraz aby oddało należną cześć Ukraińcom, będącym ofiarami różnych reżimów okupacyjnych – w tym także polskiego – a przede wszystkim tych Ukraińców, którzy zginęli w wyniku działalności Armii Krajowej oraz Batalionów Chłopskich. Domagano się również ustanowienia rocznicy tragicznych wydarzeń, powiązanych z wywózką Ukraińców z ich terenów etnicznych w latach 1944–1947, a także upamiętnienia zniszczenia społeczności ukraińskiej na terenach Chełmszczyzny, Nadsania oraz Łemkowszczyzny w latach 1944–1945. Działacze „Swobody” zaproponowali także przyjęcie Ustawy o statusie deportowanych Ukraińców.

Jednocześnie przedstawiciele zachodnioukraińskich rad obwodowych wzywały stroną polską, aby *przejsć od wzajemnych obwinień do konstruktywnego dialogu, przyjmując formułę „wybaczamy i prosimy o wybaczenie” oraz zwracać uwagę na określenie tych dat i wydarzeń, kiedy Ukraińcy i Polacy wzajemnie sobie pomagali, chroniąc swoje wspólne interesy*³¹.

Jednakże, zgodnie z poglądami historyka W. Wiatrowycza, uznanie Rzezi Wołyńskiej za *czystkę etniczną* nie niesie w sobie następstw prawnych, jest to natomiast wyraz politycznego kompromisu³². Aby uniknąć dalszego zaostrzenia stosunków pomiędzy narodami, znani ukraińscy działacze społeczni i religijni założyli komitet obywatelski „Pojednanie między narodami”, który – po odbyciu spotkań z czołowymi polskimi politykami – przyjął deklarację, wzywającą do pojednania. Jak zauważył ambasador Ukrainy w Polsce, Markijan Malski, działalność komitetu obywatelskiego jest dowodem na to, że *musimy znaleźć wspólny punkt porozumienia, wybaczyć sobie grzechy dziadów oraz, wyznając wartości chrześcijańskie, myśleć o przyszłości*³³.

³⁰ *Senat Pol'si natáktuv na „genocid” u volins'kij tragedii*, <http://www.istpravda.com.ua/short/2013/06/20/126540/>, [pobrane: 28 X 2015].

³¹ *L'vivs'ka obrada z inicjativy deputativ-svobodivciv uhvalila zaávu šodo antyukraïns'kih dij pol'skogo Senatu*, <http://www.svoboda.org.ua/diyalnist/novyny/0403-01/>, [pobrane: 19 X 2014].

³² *Obrada vidpovila pol'skomu Sejmu*, „Galic'kij korespondent”, 27 červná 2013 r., s. 3.

³³ *Ā. Cependa, Počuti odne odnogo*, „Galičina”, 27 červná 2013 r., s. 8.

Kontrowersyjne oceny wśród społeczeństwa budzi walka działaczy OZ „Swobody”, zmierzająca do tego, aby wszelkie komunistyczne odznaczenia, oraz Wstęgi św. Jerzego, uznane zostały jako symbole radzieckiej okupacji oraz jako przejawy rosyjskiego imperializmu. Członkowie „Swobody” dążą również do zaprzestania obchodów dnia 9 maja. Proponują oni, zamiast Dnia Zwycięstwa, obchodzić w tym dniu Dzień Pamięci Ofiar Reżimów Totalitarnych z okresu II wojny światowej³⁴.

Ogólnoukraińskie Zjednoczenie „Swoboda” w swoich deklaracjach programowych określa Federację Rosyjską jako neoimperium, które dąży do utrzymania wpływów w swojej dawniej kolonii – na Ukrainie. W związku z tym działacze tejże partii są przeciwni członkostwu Ukrainy w jakichkolwiek wojskowo-politycznych blokach czy też związkach gospodarczych, w których dominująca rola należałaby do Rosji. Jednocześnie OZ „Swoboda” dąży do podjęcia walki z wszelkimi objawami procesów russyfikacyjnych na Ukrainie; domaga się likwidacji wszelkich prorosyjskich ruchów separatystycznych, a także jest przeciwko nadaniu Rosjanom mieszkającym na Ukrainie statusu „narodu państwowotwórczego”.

Natomiast stosunek omawianej partii do Rzeczypospolitej Polskiej jest uwarunkowany bolesnymi, tragicznymi wydarzeniami z lat 40. i 50. XX stulecia. Działacze „Swobody” doceniają dokonania Polski w kwestii *lobbingu* na rzecz Ukrainy na arenie europejskiej, ale jednocześnie wyrażają sprzeciw wobec jakichkolwiek prób (podejmowanych przez niektórych polskich polityków) zmierzających do obarczenia OUN-UPA odpowiedzialnością za konflikt polsko-ukraiński z połowy XX w. Perspektywy dalszych badań widoczne są w analizie roli ukraińskich partii politycznych w procesie jednoczenia kraju i formowania narodu politycznego poprzez kompleksowy rozbiór ich programowych zasad i działalności.

Summary

In this article, the Polish-Ukrainian neighborhood of Ukraine is analyzed in the light of all-Ukrainian association "Svoboda" programme principles and activity. The author substantiates that the political programme and activities of the party provides for the protection of the Ukrainian state from the foreign-policy intervention of Russian Federation and fight against the attempts of Polish right-wing radicals to censure the acts of Ukrainian national liberation movement of 1940s–1950s.

³⁴ I. Kononov, *9 maâ 2011 goda: pamât', PR, provokacii i vojna znamen*, <http://www.ostro.org/lugansk/politics/articles/181914/>, [pobrane: 25 VIII 2014].

Ukrainian nationalists resist the russification processes and separatist pro-Russian movements in the state and try not to allow the assignment of the status of “state-building nation” to ethnic Russians. “Svoboda” is fighting against the engagement of Ukraine in military-political and economical blocs which are under control of Russian Federation. An important component of the ideological activity of the party is the opposition to the obtrusion of the Russian neo-imperial interpretation of the national history on Ukrainians

At the same time, Ukrainian nationalists welcome the leading role of the Poland in the matter of supporting the desire of Ukraine for the euro-integration, readiness to forgive for the complicated pages of international relations, but at the same time condemnation of the attempts of separate polish politicians to shift the responsibility for Ukrainian-Polish conflict of the middle of XX century solely on OUN-UPA (Organization of Ukrainian Nationalists and Ukrainian Insurgent Army).